

Regéczy Szabina Perle

Barangolások székelyudvarhelyi könyvkiadók műhelyében (II.)

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó • Székely Útkereső Kiadványok
Székelykapu Könyvkiadó • Erdélyi Pegazus Könyvkiadó

Könyvismertető
2003–2005

Átfogó barangolás a Székely Útkereső Kiadványok műhelyében

Kovács Piroska: Örökségünk: a székelykapu.

Útravaló kapunézéshez.

Székely Útkereső Kiadványok, Székelyudvarhely, 2003

Bán Anna: Erdély és a székely székek címerei.

Székely Útkereső Kiadványok, Székelyudvarhely, 2005

Sok szép építményt láttam székelyföldi utam során, így természetes, hogy Kovács Piroska *Örökségünk a székelykapu* című kiadványa, mely a Székely Útkereső Kiadványok sorozatban látott napvilágot, felkeltette érdeklődésemet. A kiadvány 2003-ban látott nyomdafestéket és a kapunézéshez ad eligazító és tudományos útravalót.

Munkája első részében a székelykapuk történetével és azok alapos leírásával foglalkozik. „A székely famesterségek közül a legjellegzetesebb és megművészebb a kapufaragás. A kapufaragó mesterek a népi díszítőművészetnek sok ősi elemét és formáját megtartották. Joggal állíthatjuk, hogy a galambbúgos székelykapuk egy hajdani kultúrának, népi műveltségnek máig élő tárgyi és szellemi értékeit képviselik. Változataikban, összetettségükben a magyar népművészet sok, nagyon régi hagyományának hordozói” — írja.

A továbbiakban a székelykapuk üzenetével foglalkozik. Csak néhányat említünk a rajtuk található felírásokból:

„Az áldás az Istené, a szerencse és munka a gazdáé.”

„Isten áldása legyen mindazon, ki békében be s kilép e kapun.”

„E kapu gazdája az igaz embert szeretettel várja.”

A székelykapuk szerkezeti felépítésével foglalkozva kitűnően ábrázolja a háromszéki, illetve az Udvarhely vidéki székelykapú-típust. Később a székelykapuk székelyföldi változatairól értekezik. Az olvasó előtt szemléltetésképpen a korondi kis kapu (Huszka, 1888), a feldobolyi galambbúcos kapu (Szinte G., 1909), a csíkszentmártoni kapu (V. G., 1931), a nagykapu Szent-Simonon (Huszka, 1895) áll.

Az Udvarhely vidéki kapuk közül az 1858-ban épült máréfalvi római katolikus plébánia kapujában, az udvarhelyi palmettákban (Huszka, 1895), a különféle kaputükör mintákban, az 1818-ban épült fenyédi kapuban, valamint a székelyudvarhelyi galambbúcos kapuban gyönyörködhetünk.

Ugyancsak a Székely Útkereső Kiadványok sorozatban jelent meg Bán Anna *Erdély és a székely székek címerei* című munkája. A 2005-ben napvilágot látott kötet szerkesztője Kolumbán Zsuzsanna.

A kiadvány első részében a szerző Erdély címerével foglalkozik, majd *Székely székek* címmel olvashatunk tőle rövid történelmi bevezetőt.

„A székeket a székgyűlés irányította, a gyűlések közötti időszakban pedig a szék választott tisztviselői — a hadnagy vagy kapitány (katonai és bíraskodási feladatkörrel), a székbíró (bíraskodás), illetve a szék vénei vették át a vezetést. A XV. századtól kezdődően találkozunk továbbá a királybíróval, aki a királyi hatalmat képviselte, feladata főként az adó behajtása volt.”

Mindannyiunkat elbűvölnek Aranyosszék, Csík- (Gyergyó-Kászton) szék címerei, Háromszék, Marosszék, Udvarhelyszék címere és azok pontos leírása. A Székelyföldet barangoló utazóknak jó, ha tájékozódás céljából a Székely Útkereső Kiadványok e két értékes kiadványát magával viszi.

A költő elmaradt imái

Beke Sándor: Elmaradt imák.

Versék.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2003

Beke Sándor *Elmaradt imák* című verseskötete a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában jelent meg 2003-ban, Csire Gabriella szerkesztésében.

A költő sok versét ebben a kötetben is a múzsához írja (*Lelkiállapot, Viaskodás, Mondogató*). Számára annyira kedves a nő, hogy virág helyett kezében az utolsó hópehellyel is indul köszöntésére. A múzsa bár sokszor hidegen ragyog, a művész versei szinte elárasztják őt (*Virág helyett, Hidegen ragyogsz*).

„Ha meghalok,
szerelmes csillaggá leszek,
kedvesem,
s ha beesteledik,
látni fogod kacérkodó fényem:
kéken, bíboran, hófehéren...”

(Fogadkozás)

„Felutaznék hozzá,
egyetlenegy napsugárért,
hogy befonjam vele
hajad tincseit,
s bearanyozzam kezedet,

melyet annyiszor
felejtettél kezekben,
és meztelen testedet,
mert befogta
szerelmem atomjait.”

(*Utazás a napba*)

Úgy tűnik a költőnek, hogy ha fehér sirályok szállnak a nő lelkének röptérére, „a lélek tengerén elsüllyed egy csónak”. A költőnek fáj a kettőjük közt kialakult légüres tér és vágyik a találkozásra, a nővel való együttlétre. Sokszor „a szív sötét labirintusában” keresik egymást, vallja *Bújócska* című versében. A költő mindig, minden pillanatban maga mellett szeretné a múzsát:

„...háta fordítottam az ablaknak,
nehezteltem a Holdra,
a csillagokra.
Nem haragudtam rád,
csak azt éreztem,
milyen rossz nélküled.”

(*Leoltottam a villanyt*)

Azt is megtudjuk, hogy a szerző csalódott kedvesében, ám ez a csalódás bosszantóan kellemes volt számára:

„Az embert mindig éri
valami csalódás.
semmi és senki sem olyan,
mint amilyennek képzeljük.
Most is kiderült:
te sem vagy olyan,

amilyennek legszebb
álmaimban láttalak.
milyen bosszantó:
sokkal szebb vagy,
mint ahogy elképzeltelek!”

(*Morfondírózó*)

Más verseiben a költészet isteni ajándékáról vall (*Iblet, Irodalmi díjak mifelénk, Láthatatlan kollégium*). A magyar költészet egykori fejedelme, Faludy György is felbukkan a költemények között (*Igy képzelek el*), valamint szóba kerül Kertész Imre Nobel-díjas író műve, díja és egyénisége.

Beke Sándor páratlan tehetség, nem véletlen, hogy számtalan irigye akad. Nekik intézi az alábbi sorokat:

„Kedves feleim,
csak az marad meg,
amiért dolgoztunk,
s amit saját
eszünkkel-kezünkkel

állítottunk elő.
A többi:
rossz szavak,
s irigység
vipera-cseppjei —

arcotokkal együtt
semmibe vész,
akár a pára.”

(*Irigyeimnek*)

Tűnődés című versében — előző köteteihez hasonlóan — újra a halál kérdését veti fel. Úgy érzi, az embert bár szerettei, s kedves tárgyai is marasztalják, mégis egy napon mennie kell.

„A halottak titkaiból
megszületett egy másik —
a mínusz végtelen
világegyetem.”

(*Mínusz végtelen*)

Az író bűnbánattal, töredelemmel vallja be, hogy régen nem köszönte meg mennyei Urának a csendes mindennapok áldásait, megfélekedett a hálaadásról, de a kérésről is. Szerető mennyei Atyja azonban még ezt is megbocsátotta neki:

„Mikor hozzám szóltál,
én gyáván hallgattam,
ha felém fordultál,
más irányba néztem.

De te, Istenem,
mindig megbocsátottál —
gyarló gyermekednek.”

(*Én Istenem*)

Ezen példátlan atyai szeretet ragyogja be Beke Sándor *Elmaradt imák* című könyvének verseit, de egész költészetét is.

Nagy Olga mindentudó Dongója

Nagy Olga: Mindentudó Dongó.

Maros menti népmesék.

Erdélyi Pegazus Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2004

Mindentudó Dongó címmel 2004-ben látott napvilágot Nagy Olga mesegyűjteménye a székelyudvarhelyi Erdélyi Pegazus Könyvkiadó gondozásában, Csire Gabriella szerkesztésében. A könyv Maros menti népmeséket tartalmaz.

A kötet két részből áll: első része mezőbándi meséket, a második marosszentkirályi népmeséket tartalmaz. Az első rész Kapás Gyuri hét meséje. Ezekben megismerkedünk egy újfajta mesevilággal, éspedig a cigány mesékkal. Ezekben is jelen van a hármas meseszám: a három legény, aki apjuk biztatására mesterséget választ. Nyika, aki a legkisebb, rabló akar lenni. Igen érdekes a mesevilágban az az általános egyforma gondolkodás, hogy általában a nagyobbik mindig a legkisebbik testvér eszével akar meggazdagodni (*Nyika, a híres tolvaj*). Ezekben a mesékben is megjelennek a királyok, az ördögök, akiknek a mesehős — természetesen — túljár az eszén.

Egy másik mesében a szegény ember becsületes munkáját nem tudja felülmúlni az ördög csalafintasága (*A szegény ember és az ördög*).

Fordulatokban gazdag mese olyan három lányról szól, akiknek gondoskodniuk kell önmagukról. A legkisebbik az okos, Rebeka, aki ügyességével és egy öreg révész segítségével túl kerül minden bajon (*Rebeka*).

Dáledin meséje hasonlít az *Aladdin és a csodalámpás* meséjére. Persze van némi eltérés. A nép szívesen helyezi a szegény embert — akinek semmije sincs — egy gazdagság kel- lős közepébe, sőt, a legtöbbször minden fáradságos munka nélkül. A naiv népmesékben például a király mindig egy szegény emberhez adja leányát.

A címadó mese, a *Mindentudó Dongó*, tréfás mese. A véletlenek játéka arra utal, hogy a nép fia mindig feltalálja magát. *Egy királynak hét gyermeke* címűben, a hét gyermeke egy gonosz dajkát mutat be. Mindig akad azonban egy jótevő öregasszony, aki mindent rendbe hoz.

Az *Ördögös Rozália* című mesében maga a Halál lesz a leány keresztapja. Sok fordulat után kiderül, hogy a tolvaj gyermekéből is csak tolvaj lesz.

A mesekönyv következő része Pocó Mihály és Ádám Ferenc meséit tartalmazza. Ezekre a mesékre az jellemző, hogy a királyok neve színeket ábrázol: Zöld király, Piros király, Narancs király stb. Szerepelnek itt rablók, parazsat evő soklábú lovak: hét, nyolc, kilenc lábú. A Zöld király fiának is furcsa nevet adtak: Hajnalka, aki a Fekete-tenger fe- nekéről, a sötétség birodalmából kerül haza. Akár az életben, az *A cudar édesanya* című- ben az anya saját gyermekeivel is gonosz tud lenni.

A mesék színesek, változatosak, és ami érdekes az az, hogy mai modern kifejezéseket is használnak a mesemondók bennük. Ádám Ferenc meséjében (*Mirkó vitéz*) a királykis- asszony szoborra varázsolja az arra járó embereket. Mint minden mesének, ennek is jó vége lesz.

A misemondó kakasban szintén a legkisebb fiú az ügyes, és bár két nagyobb testvére el akarja veszejteni, nem sikerül nekik. A legtöbb mesében kovácslegények a főszereplők.

Nagy Olga 1958–2002 között gyűjtött és eddig meg nem jelent meséit tartalmazó *Mindentudó Dongó* című kötet értékes darabja népmese irodalmunknak. Az új mesekönyv megjelentetéséért pedig kiemelt dicséret illeti a székelyudvarhelyi fiatal, 2002-ben alakult Erdélyi Pegazus Könyvkiadót.

Fehér tulipánok

Beke Sándor: Fehér tulipánok.

Versek.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2004

Beke Sándor *Fehér tulipánok* című verseskötete 2004-ben látott napvilágot a székely- udvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában, Csire Gabriella szerkesztésé- ben. A kötet főleg szerelmes és filozofikus ihletésű verseket tartalmaz.

A költőnek ebben a könyvben megjelent szerelmes verseiben is a múzsa jelenik meg pazar művészi kivitelezésben. A nő annyira kedves számára, hogy talán el sem tudná képzelni nélküle például karácsony szent estéjét sem (*Karácsony, Nélküled*). Érthető, hi- szen magától a *Múzsától* kapta egykoron az iskolában élete első forró csókját. Később a múzsa finom modora, halkszavúsága, csendessége bűvöli el az alkotót (*Csak a tücskök*). Az érzelm intenzitása oly nagy ezekben a versekben, hogy szinte kimondhatatlan (*Nem tudom*), csak a szerelmes miatyánkját súgja némelykor a kedves fülébe: „... a csokoládés dobozba rejtett / képek közül / előveszem régi arcodat / és halkán / füledbe suttogom / a szerelem / rég feledett miatyánkját —” (*Alice*)

Marasztaló című költeményében pedig így szólítja meg:

„Hajad angyalhaj volt, mesebeli. Arcod fátyolos telihold.	A lepedőn hullámzott leheleted, felverte az éjsötét denevér sikolyod.”
---	---

Ha a nő elhagyná — vallja —, az számára mindennél borzalmasabb lenne: „Ha elválllok tőled, / sokkal rosszabb lesz, / mintha eltemetnék” (*Tüprengés*).

A költő nem szégyelli még könnyeit sem, igaz, itt humorizálva mondja ezt, feloldva a szerelem keltette érzés feszültségét (*Sírtam*).

Másutt a választott nő csendes óceánná szelídült. Ez a szelídség bizonyára addig fokozódott, hogy Beke még halála után is meg akarta őrizni múzsájának a szívét.

„Elképzeltem, hogy átköltöztél a nemlétbé. Lesújtott, szomorú szívvel	a világ Urával akartam beszélni, és engedélyt kérni tőle, hogy megtarthassam a szívedet.”
---	---

(*Szíveimk*)

„Féltékeny vagyok / a szemedre, / mert nemcsak / az én arcom, / az egész világ / szemedben tündököl — írja *Féltékeny vagyokok* című versében. A *Hiányod beszél velem* című költeményben Beke még azt is bebizonyítja, hogy a költészetben minden lehetséges és minden elképzelhető: a költő a nő hiányával is beszélhet.

Más típusú verseiben elmeséli, hogyan lett a természet, s maga az egész élővilág a szerző barátja (*A híres vadász*). De a költő úgy érzi, nem teljes az élete, valaki, valami mindig hiányzik számára, ezért egy örök és kiolthatatlan láng ég benne: „mintha / örök láng / égne / bennem, / amit a legjobb / tűzoltók / sem tudnak / kioltani” (*Úgy érzem*).

Mély filozófiai tartalmat hordoznak azok a versek, melyekben önmagával szembesül (*Kilincsek*) vagy éppenséggel önmaga mögé bújik (*Szakáll*), de a költő még azzal a gondolattal is eljátszik, mi történne, ha atomreaktor lenne (*Esély*).

A költészet szerepéről, feladatáról a *Poéta és politika*, *Kortársaimhoz* című versekben, a *Szabad kiáltás*ban pedig a költők kedvenc fogalmáról, a szabadságról ír.

Nem feledkezik meg Beke Isten gondviseléséről, a Vele való személyes találkozásról sem.

„Sztalingrád fölött — letűnt időben — tízezer méter magasban légüres térbe került és zuhanni kezdett	a szuperszonikus repülőgép, amelyben ültem. Akkor találkoztam életemben először személyesen az Istennel —”
--	--

(*Túlélés*)

Ez a gondviselő Atya, aki számtalan versében jelen van, Beke Sándort nem mindennapi tehetséggel áldotta meg. Köszönje Neki.

Köt a gyökér

Baricz Lajos: Köt a gyökér.

Versek. Második kiadás.

Erdélyi Gondolat, Székelyudvarhely, 2004

Mindig örömmel tölt el, ha egy alkotó szeretettel dalol verseiben szülőföldjéről. Ez történt akkor is, midőn Baricz Lajos *Köt a gyökér* című versgyűjteménye került kezembe. A kötet a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában látott nyomdapestéket 2004-ben, Jancsik Pál szerkesztésében.

Már *Köt a gyökér* című versciklusában is felcsendül ez a szeretet: „Sudár fenyő / a Hargitán / bármi éri / áll a sziklán / vihar előtt / vihar után” (*Köt a gyökér*). Az egész ciklust beragyogja verőfényével az otthonhoz, a szülőföldre való őszinte ragaszkodás (*A Bucsin-tetőn, Erdélyország, Szülőföldem, Marosszentgyörgy*).

A költő fokozottan érzékeny lelkében visszhangzik az őszi táj képe (*Őszi ködben, Őszi erdő, Ősz felé*).

„Őszi felhők földön járnak,
vége van már a szép nyárnak:
settenkedik a halál,
érezem, érzem: rám talál.”

(*Őszi ködben*)

A szerző nemzetének szószólójaként áll meg Isten előtt és kéri a mindenható Urat, legyen kegyes a magyar nemzethez:

„Rút bűneinknek büntetése ez?
Szűnjék haragod. Uram, légy kegyes!
Vérben és nyelvben kik egyek vagyunk,
Határok fölött átnyúlik karunk.”

(*Szívem is magyar*)

A gyermekkorból című ciklusában felvillannak a gyermekkor emlékei (*Hadak útján, A gyermekkorból*). A költőt is, mint minden igaz embert, egy életen át végigkíséri szüleinek emléke, a sok-sok feledhetetlen élménye. Egész életét meghatározta a templom szeretete, az Istenhez való ragaszkodás. Ezen istenhit biztosítja számára azt, hogy a szeretett emberek még a síron is vele maradnak:

„Vallom azóta is: aki szeret,
nem veszi el végleg, akit eltemet,
mert e kötelék mindörökre tart,
síron innen és túl összeér a part.”

(*Túl a síron*)

A nagymama alakja is felragyog igaz szeretettel övezve: „Kilenc fáradt kicsi lurkó / az ágyában alszik mélyen, / tejért indul nagy csöndben, / nagy sajtárral a kezében” (*Nagyanyó*).

Vadvirágok című ciklusa 1975 és 1977 közt keletkezett lírai darabjait tartalmazza. E versekből a költőt új oldaláról is megismerhetjük. Érzékelhetjük szerelem utáni vágyakozását, szíve választottjának emlékét, mely benne mindörökké élni fog:

„Az a perc, mikor először
mondtam: nagyon szeretlek,
kezünk lopva egymáshoz ért,
s mondtad: én is szeretlek.”

(*Ha majd megöregszem*)

Baricz Lajos szívében izzó lánggal ég a krisztusi szeretet (*Szeretet, Törvény*), *Istenközelben* című verse talán a legnagyobb művészi megvalósítás. Isten közelségét a költő mindenütt érzékeli, a csendes percekben, a tanulásban, az ellenfél kézfogásában, a dalban, a vigasztalásban, az örömben, egyszóval mindenütt, ahol valamiféle szeretetet tapasztal.

„Úgy érzem néha, hogy lelkembe
a megnyugvás csókját leheli Isten,
és ilyenkor — ha csak percre is — oly jó,
hogy isteni fényben ragyog itt minden.”

(*Istenszömj*)

A lét határán című ciklusa is hálaadással kezdődik. Örül, hogy Isten kegyelméből elhagyhatta 40. életévét s az új esztendőben is arra hívja fel a figyelmet, hogy Krisztusra bizzuk életünket (*Negyven után, Anno domini 2000*). Más verseiben a mennyei hon utáni vágy szólal meg: „készülök én is, hisz nincsen kiút, / hogy tovább lépjek: itthonról Haza. / Időm lejár... / az Úrnak vagyok vándormadara” (*Vándormadár*).

A költő számára a hit igazi reményt ad (*Csillogó csillag, Gondúzó*), mert Isten a mindenható szuverén Úr, akitől mindig kéri, koldulni lehet (*Koldusok*), „Az Ő szeretete minden embert áthat / kezdetétől végig” — zárja *Romlás* című költeményét.

Holdvonzásban című ciklusában csodálatosan zeng Isten teremtményeiről, az égitesztről (*A hold a napom, A csillagos égen, Holdudvar, Két hold az égen, Égi séta*). „A Napnak szolgáló, Hold-vonzásában élő, / végtelenbe vágyó ember s pap vagyok. Hiszem, befognak égi barátaim: / az éjben őrködő, értő Csillagok” (*Nap, Hold, Csillagok*). Az égitesztek a nagy szerelmek szemtanúi (*Hold, te*), régi emlékek felidézői (*Holdas este*). A költő sokszor maga is égitestté válna, annyira elbűvöli a Nap, a Hold, a csillag s az azokhoz fűződő kedves emlék (*Holdvonzásban, Nyári este*).

Istenközelég című ciklusa szintén hitbuzgalmi verseket tartalmaz. Az alkotó rámutat a proféták eszközi minőségére (*A proféta*), az örök isteni kegyelemre (*A kegyelem éjszakája*). Szerzőnk őszinte és példaértékű imaérettel rendelkezik (*Csendben imádkozom, Az én szívem, Esti ima*), mert a Megváltót Királyként tiszteli és imádja (*Krisztus király*), „bennem s a világban, Veled s általam — / Ó, dicső nagy király, / Jézus Krisztus. Ámen” (*Krisztus király*).

A költő verseiben virágvasárnap, nagypéntek, húsvét ünnepei is megjelennek sajátos művészi megközelítésben. Baricz Lajos Istennel való kapcsolatos versvilága sok hívó számára követendő példa lehet.

Tanuljunk könnyen rovásírni

Ráduly János: Tanuljunk könnyen rovásírni.

Segédkönyv a rovásírás elsajátításához.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2004

Nemrég Ráduly János *Tanuljunk könnyen rovásírni* című kötete került kezembe. A neves író, költő, műfordító, néprajzkutató most a rovásírás rejtelseibe szándékozik bevezetni olvasóját. A könyv a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában jelent meg 2004-ben, Buzogány Árpád szerkesztésében.

Könyvének egyetlen célja: bemutatni az egységes magyar rovásírás ábécé egyik változatát. A kötet a rovás emlékek jegyzékével kezdődik.

Az olvasó előtt olyan feliratos emlékek állnak, mint az alsószentmihályi templom rovás emléke, a vargyasi keresztelődmedence felirata, a székelydályai rovás emléke, a nikolsburgi ábécé, a székelyderzsi templom téglafelirata, a bögözi templom betűcsoportja, a berekeresztúri templom második felirata, a szolokmai fakupa rovás felirata s nem utolsósorban a kibédi lőportartó szaru három jele. A szerző minden bemutatott feliratról részletes beszámolót nyújt.

A munka a kéziratos emlékek felsorolásával és bemutatásával folytatódik. Itt megismerhetjük Telegdi János betűsorát, Miskolczi Csulyák István református esperes két betűsorát, mely 1600 körül keletkezhetett, a makfalvi rovásszöveget, Kájoni János betűsorát és írásmutatványát (1673), a Hickers-Harsányi-féle ábécét (1678), valamint Bél Mátyás rovásábécéjét.

A kéziratos emlékek bemutatása után a szerző ábécénk betűkészletét ismerteti, bemutatva minden mai betű régi megfelelőjét.

Rövid bevezető után *Írjunk rovásul* című fejezete következik, mely részletesen taglalja a hangzóugratást és a betűösszevonást.

Ráduly János könyvének összeállításához rengeteg irodalmat használt fel. Ezek közül kiemelkedik Forrai Sándor *Az ősi magyar rovásírás az ókortól napjainkig* (1994), Kéki Béla *Az írás története* (1975), Sándor Klára *A Bolognai Rovás emléke* (1991), Simon Péter *A székely írás eredetéről* (1993), Szabó T. Attila *Magyar történelmi nyelvtan I–II.*, Vekerdy Lilla *Simon-kódex. XVI század eleje. Krisztina-legenda XVI század eleje. A nyelvemlékek hasonmása és betűhű átírata*, 1988.

Ráduly János munkája értékes, jól megszerkesztett alkotás. Csak ajánlani tudom mindazoknak, akiknek szándékában áll rovásírásunk elsajátítása.

Mosolygó oroszlánok

Beke Sándor: Mosolygó oroszlánok.

Versek.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2004

Beke Sándor *Mosolygó oroszlánok* című verseskötete a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában látott napvilágot 2004-ben, Csire Gabriella szerkeszté-

sében. A kötet három versciklust tartalmaz: *Megvilágosodás*, *Az istállómaster panasza* és *Szerelt játékaim*.

Megvilágosodás című első versciklusában többnyire hitbuzgalmi és filozofikus verseket olvashatunk. E költeményekben Isten mindenható, szuverén Úrként jelenik meg:

„Mi, emberek,
csupán szószólói
és végrehajtói lehetünk
az isteni ítéletnek.”

(*Sorsunk*)

A költő világosan emlékszik ifjúkorának hitetlenségeire, amíg elérkezett a nap, midőn az élet forgószínpadán kezét fogott vele Isten. Ezért épített szívébe templomot, hogy mindig imádkozhasson hozzá (*Megvilágosodás*, *Templom*). Később, a *Hiánypótlás* című verséből megtudjuk azt is, hogy Isten az egyetlen, aki legmélyebb szeretetet küld az emberi hajlékokba.

„A kőművesek
házakat építettek,
a házakba falakat húztak.
Miután az emberek
beköltöztek a lakásokba,
Isten megáldotta őket,
és szeretetet küldött
otthonukba.”

Filozofikus verseiben formázhatatlan kővel azonosítja magát, míg az életet kibontásra váró ajándékcsomaggal (*A kő természete*, *Az élet*). A költő úgy érzi, hogy egyszerre több ember is küzd benne, s néha vágyik is arra, hogy más világot keressen magának (*Milyen kár*, *Tévelygés*). Beke Sándor gyakran hozza elének különféle emlékeit:

„A kandallóba vetett
éggő képeslapon
légegett a hegy.
A hegy, ahol jártam.”

(*Hamvadó emlék*)

Az istállómaster panasza című versciklusa szerelmes verseit tartalmazza. *Vallomás* című költeményében csak azért keresgél a magyar szavak között, hogy a legszebb „szeretlek” szóra rátaláljon, másutt virággal készül a múzsa köszöntésére (*Meddő várakozás*).

„Arcod elfújná a szél,
ha porból lenne.

Hangod elhervadna,
Ha virágból lenne.

Szép szavad felszállna,
Ha ködből lenne.

Szerelmed mindig megmaradna,
Ha csillagból lenne.”

(*Ha...*)

Az alkotó boldogsága azonban nem felhőtlen. Nyíltan bevallja, hogy a nő — minden jó ellenére — sok fájdalmat is okoz (*Ez vagy, Matematika*). Versében azonban néha úgy tűnik, hogy e fájdalmak szerelmét is kioltják.

„Nem lobbanok már irántad,
Üres lettem, kedves,
mint a kályha mellett
felejtett gyufásdoboz.”

(*Üres gyufásdoboz*)

Ez azonban számára csak önámítás, hisz az író szíve, lelke mégis a nőé (*Kárpótlás, Páros tánc*). Szerelme oly hatalmas, hogy elsősorban választottjának boldogságára gondol: „Megérdemled, / hogy boldog légy” (*Az utolsó kívánság*).

Szétszerelt játékaim című ciklusában a költő gyermekkori emlékeit tárja elének (*Angyalka, A kicsi adminisztrátor, Csillagok leszállnak az égen, Szétszerelt játékaim* stb.). E lírai gyöngyszemek az élőbeszéd elevenségével hatnak s annyira közvetlenek, hogy szinte saját gyermekkorunkat juttatják eszünkbe.

„Gyermekkoromban
esténként
felmentem a padlásra,
háztetőnkéről
eltoltam néhány cserepet,
hogy jobban lássam

a ragyogó eget.
Itt szóttem álmaimat,
s fényes rakétával
felküldtem őket,
hadd barangolják be
a titokzatos Tejutat.”

(*Csillagok leszállnak az égen*)

Beke Sándor költeményeit olvasni nem csak egy igazi lelki felüdülés, hanem egyfajta kihívás is egy olyan szellemi kalandra, mely akár a szerelem világába, akár a múltba, akár a jelen nagy- vagy apró lelki jelenségeibe vezetnek, maradandó versélményt nyújtanak minden olvasónak.

Mit is súgott meg a kisujjam?

Megsúgta a kisujjam.

Krasznai szólások és közmondások, kurjantások, találós kérdések.
Gyűjtötte, sajtó alá rendezte, előszóval és jegyzetekkel ellátta Mitruly Miklós.
Székelykapu Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2005

Mitruly Miklós *Megsúgta a kisujjam* című kötete a szerző által összegyűjtött krasznai szólásokat, közmondásokat, kurjantásokat, találós kérdéseket tartalmazza. A székelyudvarhelyi Székelykapu Könyvkiadó gondozásában jelent meg 2005-ben, szerkesztő Beke Sándor.

A szerzőnek az Erdélyi Gondolat Könyvkiadónál 1999-ben napvilágot látott *Szóból ért az ember* című kötetéhez hasonlóan ez a munka is Krasznai színhagyományos költésze-

téből merít. A szólások, közmondások a leggyakrabban előforduló szájhagyományok azon a vidéken.

Szólás és közmondás a beszélgetés, kommunikáció alkalmával nem különül el egymástól, úgy is mondhatnánk, hogy a kettő között nincs merev választófal. Sokszor egyazon szóképre épül mindkettő. Pl. „Ne szaladj az után a szekér után, a mék nem vesz fel” — általános tanács, közmondás, ellenben az „olyan szekér után szalad, amék nem vesz fel” — egyedi esetre vonatkozó szólás.

A kötetben közreadott szólásokat, közmondásokat a szerző, Mitruly Miklós ötven év leforgása alatt, 1950 és 1999 közt jegyezte le s többnyire szüleitől, idősebb testvéreitől hallotta azokat.

A szóláshasonlat valamiféle fogalmat, testi vagy lelki állapotot világít meg. Pl. „Reszket, mint a nyárfalevél”. Más esetekben a megvilágítani kívánt jelenségnek merő ellentéte a hasonlító mellékmondat képanyaga! Pl. „Piros, mint a pecselyi túró.”

Igen fordulatos nyelvi formákban ragadják meg az élet jelenségeit, ezért legnagyobb részük alkalmas a múlt-, jelen- és jövőidejűség kifejezésére, s hogy a megszólaló vagy a megszólított személyre vonatkozzék. Lélektanilag hitelesen csak a beszélő mondhatja: „Nagy kő esett le a szívemről”. Más szólásokat nem szokott a megszólaló önmagára vonatkoztatni: „A szél üsse össze a bokáját”.

Az alkotó rengeteg szólást örökít meg az utókor számára: „A file botját sem mozgatja” ... „A lába szárába szállott az esze” ... „Azt se tudja, mi fán terem”; „Elfojtana egy kanál vízbe” ... „Hályog van a szemin” ... „Hosszú a körme”; „Jut is, marad is” ... „Kűhöz legyen mérve” stb.

A közmondás a valóság megfigyelésén alapul, a tapasztalatból von le általános megállapítást. „A jó malom mindent megőröl” ... „A lu is megbotlik, pedig nigy lába van” ... „A vér nem válik vízzé” ... „Halál ellen nincs orvosság”; „Kicsi a bors, de erős” stb.

A szólások, szóláshasonlatok és közmondások közös sajátossága a szemléletesség. Nyelvi eszközei a jelzők, a hasonlatok, a metaforák, megszemélyesítések, ellentétek, párhuzamok. A felnagyításra való klasszikus példa: „Olyan sötét van, hogy a vasvilla megállna benne”. Másutt ellentétezéssel találkozhatunk: „Bort iszik, vizet prédikál”.

A szólásokban és közmondásokban minden egyes szó szerepet játszik. Legtöbbször lehetetlen egyetlen szóval felidézni az egész szókapcsolatot. Sokszor verses formát is öltenek: „Akármilyen kedves vendig / három napig dosztig elig”; „Egy-két napig dinomdámom, / hottig való szánom-bánom”; „Inkább kérdezz kétszer, / mintsem tévedj egyszer” ... „Ki korán kel, / aranyat lel.” „Ki mint veti ágyát, / úgy alussza álmát” stb.

Gyakori az alliteráció, az egysoros, pár szavas szövegekben is: „Ravasz, mint a róka”; „Varjú a varjúnak nem vágja ki a szemét!”

A kurjantások többnyire két-, ritkábban négysoros mondókák, ritmikailag tagolódással, páros rímekkel. Vannak lakodalmi kurjantások, illetve táncszóknak nevezett versikék. Közéttennénk néhány kurjantást. „Aki bolond ugrik a, / nem kell annak muzsika” ... „Húzzad cigány, disznót adok, / nem túrja fel az udvarod!” ... „Se nem kicsi, se nem nagy, / ippen hozzám való vagy.”

Krasznán valamikor igen népszerűek voltak a furfangos észjárásra valló találós kérdések, számtalányok, találós mesék. A találós kérdések egy tárgyra utaltak s a megfejtést a hallgatóra bízták. Fő szerepük a szórakoztatás, mulattatás volt. Szemléltetésképpen néhány találós kérdés. „Tiszta fehér születésem, / lucskos, sáros a temetésem” — (hó); „Ke-

rek, de nem alma, / piros, de nem rózsza, / rétes, de nem béles, / kóstoltam, nem édes” — (hagyma); „Úton-útfélen üstöt borogatnak” — (vakondtúrás) ... „Sok szeme van, mégse lát” — (lánc) stb.

Szomorúan kell megemlítenünk a tényt, hogy a kötet 166 talalós kérdése közül csupán 29-et gyűjtött fonóbeli fiataloktól 1954 januárjában. Tíz-tizenkét évvel később már egyet sem. A többi talalós kérdést a szerző néhány kivétellel szüleitől és idősebb testvéreitől hallotta 1954-ben, 1966–1967-ben, utólag még kettőt 1999-ben.

Ameddig azonban ilyen műgyűjtőink lesznek, mint Mitruly Miklós, nem kell félnünk a szólások, közmondások, talalós kérdések feledésbe merülésétől.

Mondák a Tordai-hasadéktól Szent Anna taváig

Gub Jenő — László László — Zsidó Ferenc:

A Tordai-hasadéktól Szent Anna taváig.

Mondák, legendák, regék, tündérmesék.

Összeállította és szerkesztette: Beke Sándor.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2005

A Tordai-hasadéktól Szent Anna taváig címmel látott napvilágot Gub Jenő, László László és Zsidó Ferenc közös kötete a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában 2005-ben. A Beke Sándor szerkesztette kötet mondákat, legendákat és tündérmeséket tartalmaz.

Gub Jenő *Rapsonné rózsája* alcímmel számtalan legendát közöl. A legendák tavak elnevezéséről, várakról regélnek, helységneveket magyaráznak, különleges kövekről és kincsekről mesélnek. Ezekben megtalálhatók a nép meséiben szereplő tündérek, ördögök és óriások.

A Szent Anna tó regéje, a mindannyiunk által jól ismert szép regének például több változata is ismeretes. *A Gyilkos-tó regéjének* két változata van: az egyikben Estert a Gyilkos Heny rablóvezére elrabolja. Ester átka folytán minden összeomlik és tó keletkezik a helyén. A másik változatban egy juhászt nyájastól temet el a hegy. A Gyilkos-tót színe miatt Vörös-tónak is nevezik, a juhok vérét jelezve.

A Medve-tó egy tündéraszony átka nyomán keletkezett, aki szerelmes lett egy juhászba. A juhász nyájastól kővé dermedt, a tündér fátyla sóvirágként jelenik meg, saját házát elátkozva keletkezik ez a tó, melyet saját sírása pataként táplál.

Rapsonné várának és útjának legendáját több változatban is összegyűjtötte a szerző. A legenda lényege szinte ugyanaz. A várat hol a férje építette, hol a macskája és kakasa, hol a tündérek, hol az ördögök, közben jelezve a nép hatalmas képzelő erejét. Az utat mindig az ördögök építik és ők is rombolják le. Ami megegyezik a regében, az, hogy Rapsoné pünkösd másnapján tér mindig vissza hol évenként, hol hét évenként. Minden regényben szerepel Rapsoné rózsája, az a kedvenc virág, amelyet ápolt. Ez tulajdonképpen nem rózsza, hanem egy sárga virág, amit zergeboglárnak hívnak és csak Parajdon nevezik Rapsoné rózsájának. Ez a virág a jégkorszakból maradt fenn a magas hegyekben. A ma már nem létező várakat Szent László vagy Könyves Kálmán építette védő rendszernek. Ide tartozik még Tartod, Firtos, Budvára, Vármező, Maka vára, Csombod stb.

Mondák születtek különös kövekről is. Így például Deszkásvára, ahol állítólag Rapsonné kincsét őrizték. *A pakulárkő mondája* két pásztorlegény civakodásáról nevezetes.

Szinte minden helység nevéhez kitalál a nép egy mesét. Így magyarazzák meg Korond, Atyha, Etéd neveit. Majdnem minden várba kincset is helyez a népi monda. A kincseket rendszerint tündérek védik. Ilyen rege fűződik például Tartod várához, Csombod várához és még sorolhatnák.

A várakról szóló mondák egy másik csoportjában a várurak nem óhajtanak a pogány hitről az új hitre térni. Ilyen a *Bálványosvár legendája*, *Budvár legendája*, *Zete várának legendája*. Ahogy áttérnek a keresztény hitre, bosszúból a tündérek lerombolják a várat. A *Hiripiné vára* című mondában (Hiripiné létező személy volt) egy gonosz nő két gonosz fiával, Ábrahámmal és Damokossal rabolja a vidéket.

A szentéletű Szent László királyunkhoz több monda kapcsolódik. A pogány kunokkal harcolva mindig istenhez fohászkodott és Ő megsegítette. Egy ilyen ima folytán keletkezett a Tordai-hasadék s ezáltal megmenekült a király. Az ő imája folytán változott az arany pénzkövé.

Legszebb mondája a székely népnek Csaba királyfihoz fűződik. Attila két fia, Aladár és Csaba harcban álltak egymással. Csaba visszatér a hunok egy részével Szittyaországba, de onnan többször is visszatér s megmenti a székely népet. A monda úgy tartja, hogy még halála után is, a Tejúton át érkezik megmentésükre. Azóta a székelyek a Tejutat a Hadak útjának nevezik.

Zsidó Ferenc monda-gyűjteményében (*A Szent-Anna tavától a bibari Asszonyszigetig*) is jelen vannak a tündérek, az ördögök és az óriások. A legrégebb talán a Marosról és Olt-ról szól, Tarkó tündér lányairól. Pont olyan ismert rege, mint a Szent Anna tóról szóló. A várak itt is kincseket rejtnek. Megjelennek e regékben a tatárok is, de természetesen — mint mindig általában — a székelyek csalafinta módszereikkel megmenekülnek. Gyalu határában egy barát alakú szikla áll. Állítólag az ördög lett féltékeny cimborájára és varázsolta kővé.

Tatráng patakához is fűz a nép egy történetet. Bacsó Ágnes könnyéből fakadt. Ő is begyűjtötte Bálványos-vár mondáját, amelyet a tündérek romboltak le. Nála a Gyilkostó mondája a juhászlegényről szól.

Humoros történet *A bibari Asszonysziget*, ahol a fehérnépek túljártak a törökök eszén és ijesztő töklámpákkal elűzték őket. Brassó büszkesége a Cenk. A mesében ez is óriás volt, akit Denge, egy becsületes vitéz, a hollótól kapott tollal megöl. Ezzel megmentve a vérszívó gonosz óriástól a vidéket.

A *Tatárhágó* története több változatban is él. A várból kitörő székelyek szétverik a török hadat és megmentik a még életben maradt, Veszély mezejéről elhurcolt székelyeket a kincsekkel együtt. *A szászfénesi leányvár* egy gonosz várúr története, aki szépséges lányokat rabolt. Akadt egy köztük, aki gyönyörű dalával elaltatta és a dal hallatára szerelme nem csak kiment, de fel is gyújtja a várat. Az ő gyűjtésében is megjelenik a *Likas-kő* mondája, Firtos környékének névmagyarázata és a sok kincsről néhány rövidebb történet. Szent László sem hiányozhat ebből a gyűjtésből, a szentéletű imádságával hasad ketté az a hegy, amit ma Tordai-hasadéknak nevezünk.

A bozsi csodaforrás című regében a forrás egy szomorú szerelmes tündér könnyéből fakadt. A nép csodaerőt tulajdonít neki. Ennek vize a szerelmes szíveket fűzi össze. A nép regeje szerint Dariusz perzsa király kincseit Székelyföldön helyezi el. Hol barlangban, hol a

földbe ásva rejtőzik. Senki sem talál rá. *Ördög árka*, amint a név is mutatja, arról szól, hogy az ördöggel bizony nem jó cimborálni. Így járt Balázsi kapitány is, aki állítólag maga készítette az árkot. *Egy asszony és két fiú* című rege névmagyarázat, akárcsak Dörgő története.

László László *A nándorfehérvári diadal* címmel látta el gyűjtött regéit. Ő is a csodaszarvas történetével kezdi, de nála nem Nimród fiai, Hunor és Magyar, hanem Ménrótnak hívják. Attiláról szóló mondában már megjelenik a leigázott népek Attiláról alkotott véleménye, akit *Isten ostorának* neveztek. A rege-sorozat Attila fiával, Csabával folytatódik, aki a mese szerint még Isten országából is visszatér a Hadak útján, hogy megmentse népét. Ebben a sorozatban is megjelent Isten kardja, mely először Attilánál, majd Csabánál található. A legvégén a kard a magyarokhoz kerül.

Egyik szép regénk *Emese álma*, aki Ügyek magyar fejedelem felesége. Az álom nyomán születendő fiát Álmosnak kereszteli. E vezér indul el a Kárpátok felé megkeresni a hunok új hazáját. Mindenki számára ismert a vérszerződés, melyet a hét vezér kötött. A vezérek Álmos fiát, Árpádot választották vezérüknek. Ő folytatja apja útját és elfoglalja a Kárpát-medencét. A mese szerint Árpád egy fehér lovat ajánl fel Szvatopluknak a hazáért.

A magyarok néha csatát is vesztek, mint pl. 955-ben, mikor a magyar hadak Lehel és Bulcsú vezetésével portyázó utakat tettek. A rege szerint Lehel kivégzése előtt a kürtjét kérte. Pogány módra agyonütötte Konrádot, mondván: „Szolgám leszel a másvilágon!” Portyázásuk során a magyarok Bizáncig is eljutottak. Akadt egy Botond nevű vitéz is, aki megküzdött a görög óriással. Így a konstantinápolyi császár kénytelen adót fizetni a magyaroknak. A magyarok talán legnevezetesebb királya István, Géza fejedelem és Sarolta fia ráébredt arra, hogy csak keresztényként tud állama megmaradni Európában. I. Szilveszter pápától koronát kér és kap. A kereszténység elterjedése nem ment olyan könnyen, a pogányok föllázdak Vata vezetésével. Szent Gellért püspök hősi halált halt, róla nevezték el a Gellért-hegyet. A magyarokat a német császár szerette volna alattvalóinak tudni. A Duna mellett fekvő Pozsony várát, a nyugati kaput, I. András védte. Szerencséjére Béla herceg a segítségére sietett. Kund vitéz, a bűvár elsüllyeszti a német hajókat. Így békül ki a két rokon, András és Béla. András halála után Béla lesz az uralkodó.

A kötetben Szent László királyról több legenda jelenik meg. Egy rabló kuntól megment egy magyar lányt. Imájával a sziklából vizet fakaszt, melyet ma is Szent László kútjának neveznek. Imája a kincseket kövekké varázsolja. Itt is szerepel a Tordai-hasadék. Az utolsó csoda is, amikor még a mennyből is visszatér a székelyeket megmenteni. A magyarok közt mindig akadtak az őshazát felkutatató emberek. Így Julianus barát is. Itt is megtalálható a tatárdúlás emléke, ez szinte kiirtotta a magyarságot. Megjelenik a kürtöskalács eredetéről szóló mese is.

A szerző kötetében újabb kori legendákat is összegyűjtött. A cseh vitézt legyőző Toldi Miklós mindenki számára ismert. A világon a legismertebb magyar, Hunyadi János, akiért minden délben megszólalnak a keresztény templomok harangjai. Zsigmond magyar király és egy bojár lány fia. Itt megjelenik a magyarzata annak, miért került a holló a Hunyadi-család címerébe. Felnőve, hatalmas vitéz lesz, híres törökverő. Felesége Szilágyi Erzsébet. Két fiúk lesz, kisebbik fia a későbbi nép választotta Mátyás király. Kemény Simon életét áldozta a nagy Hunyadiért, felöltözve annak ruháiba. A nándorfehérvári diadal hírére elrendelte Calixtus pápa a harangok déli megkondítását. A győzelemben Dugovics Títusz leugorva a törökkel hősi halált hal és részben hozzájárul a vár megmentéséhez.

A magyar mondák egyik nagy alakja Mátyás király. A befagyott Dunán választotta a nép. Bécsből Frigyes császártól visszaszerzi a magyar koronát. Számtalan mese szól az áruhában kószáló királyról. Ebben a gyűjtésben megtaláljuk, hogyan lett a molnárlegény Kinizsi Pálból Mátyás egyik legnagyobb hadvezére.

Még nagyon sok apróbb mesét tartalmaz a gyűjtemény, amiért igazán érdemes elolvasni a könyvet.

P. Buzogány Árpád csengője harang akart lenni

P. Buzogány Árpád: A csengő, aki harang akart lenni.

Mesék, történetek.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2005

A csengő, aki harang akart lenni címmel látott napvilágot P. Buzogány Árpád legújabb kötete a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában 2005-ben. A kötet a szerző meséit és történeteit tartalmazza.

A mesék annyira valóságűek, hogy ilyeneket csak a nép tud alkotni. Akár a népmesékben, itt is egyszerű, hétköznapi emberek a főszereplők. Pl. Péter egy pöttömnyi legényke, aki elhatározza, hogy megkeres egy szép országot, ahol jól érzi magát. Mint aféle ügyes legény kitanulja a kovácmesterséget, és mint ravasz népi figura becsapja a tolvajokat is. Itt is megjelennek a tündérek, manók mintegy színesebbé téve a történetet. Péter, mint becsületes ember hazatér és otthon is helytáll.

A második mese is tele van fordulatokkal. Itt is Máté egy egyszerű juhász, aki ráun a juhaira és más mesterséget keresne. Sok csalafintaságot követ el. Mint a népmesékben, találkozik egy öregasszonnyal, aki egy gonosz boszorkány. Megtudja, hogy egy egész birodalmat varázsolt el tudatlanul is, megpróbál jól tenni. Ez a rész hasonlít a Csipkerózsika meséjéhez, háromszor kellene megsuhintani a csillagos homlokú királylányt, hogy megtörjön a varázslat. A törpék a királykisasszony vitézei. Mint minden mesében, itt is minden jóra fordul és elveszi a királykisasszonyt.

Jankó ezer mestersége című mesében az író valóban sok mesterségre vezet rá főhősét. Egy öregember megtanítja arra, hogy nem mindegy, milyen mesterséget választ. Ha ügyes, a munka a helyébe jó, mint a molnárnak, szabónak, kovácsnak, csizmadiának. Előbb pásztor lett, naphosszat furulyált, de megunta. Másutt kosarat font, később cipészkedett. Molnár is volt, kovácslegény is, majd mészáros. Leghosszabb ideig egy mézeskalácsosnál tartózkodott. Ráunva a sok mesterségre, egy év múlva hazakerül. Otthon apó megmagyarázta neki, hogy az a legjobb mesterség, amire szükség van a háznál.

A következő mese egy furfangos juhászlegényről szól, aki mindenkit becsap meséjével. Olyannyira vitte furfangosságát, hogy az egyszerű emberek bírónak választották.

A kovácslegény meséjében a hős arról álmodik, hogy egy csodakardot talál. Vitézségeket visz véghez, és mint a mesebeli hősök, elnyeri méltó jutalmát.

A következő mesében egy gazdaember elhatározza, hogy jósnőt keres, Rabló nevű kutyájával indult útnak. Számtalan csalafintaságot követett el, hol ő, hol a kutyája. Dolgavégezetlenül sok bonyodalom után haza indul.

A legutolsó mese a *Furulyás Jankó*. Hasonlít a Grimm-testvérek meséihez. Adatik egy király, Fekete, egy hatalmas erdő, ahol egy gyémánt lépcsőjű arany palota található. A

varázserőt a furulya adja. Sok bonyodalom után Jankó megtalálja a palotát, és mint minden főhős, feleségül veszi a királykisasszonyt, birtokában marad a táltos paripa és Jankóból egyes gazdaember lesz.

A könyv második része történeteket foglal magába. Csupa kedves, mesés, hangulatos eseményt. Egy apró csengő sok ideig hever sok-sok kacat között egy dobozban és mindig azt álmodja, hogy templom harangja lesz. Mikor egy gyermekkéz kutat a dobozokban, boldogan gondol arra, hátha egy fenyőfa tetejére kerül. Az az érzésünk, hogy az író egy gyermeki vágyat fejez ki ezzel.

Az *Agyaggalambok ébresztése* egy fazekasműhelybe vezeti az olvasót. Bármilyen furcsán hangzik is, az agyaggalambok megmozgatják egy kislány lelki világát, aki úgy képzei, hogy azoknak lelkük van és élnek. Akármivel vigasztalják, nem tud beletörődni abba, hogy az élettelen galambokat megölik. A legtehetségesebb állathangutánzó története egy jópofa mese. Egy huncut gyerekről, Ödönkéről, aki mindenképp ki akar válni a szürke gyermekek sorából. Ezért azt találja ki, ami a legegyszerűbb számára, állati hangokat utánózik cicát, kutyát stb. Úgy képzei, ebben rejlik nagy tehetsége.

A következő történet egy pórul járt gazdáról szól. Címe: *Melyik ló húz jobban?* Bár figyelmzettetik, hogy a ló nem mászik fára, ugyanis lovat vásárolna. Nem érti meg. Nem eszik a ló vasat, nem érti, hogy a ló szájában a zabla vasból van, tehát nem tűri. Az akkori hidak fából voltak, tehát nem akart átmenni rajtuk. Így becsapódott a gazda.

Az utolsó történet *A gagyi ember malaca*. Egy pórul járt muzsikus történetét írja le. Egy szegény embert, aki összekuporgatott pénzcsekkjét malacra költi. Hazafele menet a malac ügyesen kikerül a bekötött zsákból és szegény muzsikus hiába fut utána, meg nem leli. Azóta mondják: Gagyan, ha valaki nyomtalanul eltűnik: „Úgy elment, mint a Pusi Béla malaca.”

A mesék csodálatosak és színesek, tele meglepő fordulatokkal, jelen vannak a tündérek, törpék, sárkányok, a gonosz és rossz emberek, mint minden népmesében.

Tiszta szívből kívánjuk, hogy az író P. Buzogány Árpád még sok ehhez hasonló mesével és történettel gazdagítsa nem csak a magyar irodalmat, de a gyermekolvasók táborát is.

A szeretetnek nincsen temetője

Beke Sándor: A szeretetnek nincsen temetője.

II. János Pál pápa emlékére. Versima.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2005

Mottó: „Most azért megmarad a hit, szeretet, e három: ezek között pedig legnagyobb a szeretet” (1 Kor 13:13)

Beke Sándor *A szeretetnek nincsen temetője* című kötete 2005-ben jelent meg Székelyudvarhelyen, az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában, Csire Gabriella szerkesztésében.

Az egyetlen versimát tartalmazó könyv a lengyel származású Karol Wojtylának állít emléket, akit II. János Pál néven ismertek a katolikus egyház hívei és egyike volt a világ legismertebb pápáinak.

A költemény elején a szentatya ablakában kialszik a fény, cédrusfa koporsóján az Újszövetség lapjait olvassa a szél, s a fehér galambok felrepülnek a Szent Péter térre néző

ablakokból. E három jel mutat arra, hogy a feledhetetlen pápa, II. János Pál visszaadta a lelkét Teremtőjének.

A költeményből megtudhatjuk, hány imádságos lélek állt e nehéz napokban a pápa mellé, könyörögve életben maradásáért. Számptalan felnőtt, ifjú és gyermek építette fel az imaoltárát annak érdekében, hogy a főpásztor még napokat élhessen itt a földön.

A versima mély ellentétet hordoz: ablakában a fény bár kiárad, de az Ő örök messiási fénye soha nem fog kialudni. Bár fizikailag II. János Pál meghalt, lelke s a benne lakozó krisztusi szeretet tovább él és szépséggé válva fénylik tovább. E fény — tudjuk —, kiolthatatlan, hisz általa szolgált egy életen át. E fényvel állt egyháza oldalán lelkésztársai és hívei közösségében. E fény által fogta meg a szegények, árvák, özvegyek és elesettek kezét. E fényvel tett meg mindent, amit ember megtehet az emberiségért. Amint Beke költeményéből is kiszűrődik, II. János Pál tudta és érezte:

„a szeretetnek
nincsen temetője,
a szeretet
iránytű nélkül is
megtalálja az utat
a csüggedő emberhez.”

Köztudott, hogy a világon minden elmúlik, megkopik, tovatűnik, de a szeretet az egyetlen, mely örök és maradandó. A szeretet az, mely a síron túl is fénylik, világít, ezért megtalál minden erre szoruló embert.

A versima következő részében azt tudhatjuk meg, miért volt még ennyire értékes ez az élet:

„Isten igéjét hirdette
hihetetlen világunkban,
s itt a földön
hitedből új világ született:
a szeretetet,
mint aranyport,
ráhintette
a kiszolgáltatott emberekre.”

A főpásztor nem csupán szóval, de cselekedetei által is hirdette az evangéliumot. A szegény, kiszolgáltatott emberek aranyporként kapták meg a pápa messiási szeretetét.

Elve szerint Isten az embert alapjában véve jónak teremtette, s a gonosz csupán belé költözött, ezért munkája hiábavaló. Szeretetből fakadó szolgálatával az istentagadókat is Krisztushoz vezette. Bűneikre szelíden rámutatott s ők megkapva a Szentlélek ajándékát, új életet kezdhettek.

„Az emberi szívben
rejtőző bűnt
megvilágítottad,
s a bűn

mint bűnbánó mécses,
alázatosan égni kezdett
az istentagadóknak.”

Az egyházfő krisztusi feladatot valósít meg, hisz legnehezebb és legfelelősségtelje-
sebb munka „Izráel házának eltévedt juhait új életre vezetni. Ezenképpen mondom
nektek, örvendezés van az Isten angyalainak színe előtt egy bűnös ember megtérésén!”
(Lukács 15:10)

Örökké élni fog híveiben a biztatás: „Ne féljete!” Krisztus bátorította így tanítvá-
nyait: „Békességet hagyok néktek, az én békességemet adom néktek, nem úgy adom
néktek, amint a világ adja. Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, se ne féljen!” (János 14:27).
Jöhet a nehéz kereszt, szenvedés, nehézség, rosszindulat, minden elképzelhető rossz, aki
hisz a Úrban, soha meg nem tántorodik.

A költemény következő része felsorolja a pápa érdemeit:

„És követtünk Téged,
mert a szegények
és betegek
pásztora voltál,
háborúk sebeit gyógyítottad,
s az ellenség kezéből
sokszor kiragadtad a kardot,
helyébe
virágot varázsoltál.”

Boldog az az ember, aki ennyi szolgálatot visz véghez az emberiségért. Nem megle-
pő, hogy ez az érzékeny és együttérző költő, Beke Sándor képzeletben ott állt a Szent
Péter téren, ahol együtt imádkozott a hívekkel e szent, drága, nem mindennapi életért.
A költemény végén a költő Lengyelországban is, a pápa szülőföldjén is hálát mond
azért, hogy mindannyiunk számára a pápa megszületett:

„Mikor a szél
becsukta
a koporsódon pihenő
Új Testamentumot,
fölsírt a lelkem:
»Köszönjük Őt néked,
Lengyelország!«”

Isten szolgáját gyümölcsöző élettel ajándékozta meg. A költemény befejező részében
Beke Sándor azért is imádkozik, hogy II. János Pál szelíd arca az emberekben megma-
radjon, a szíve pedig az angyalok birodalmában fényeskedjék, s a lelkéből születő csillag
örökké ragyogjon az égen.

„Isten
megáldotta munkádat,

Karol Wojtyła,
 — a Szentlélek akaratából
 II. János Pál —,
 szelíd arcod
 szép emléke
 maradjon meg nekünk,
 lengyel szíved,
 melyet az emberiségért áldoztál
 fényeskedjék
 az angyalok birodalmában,
 s a csillag,
 mely lelkedből születik,
 ragyogjon
 holnap is felettünk!

Ragyogjon fényesen,
 hogy ne szomorkodjunk többé,
 és örvendezzünk
 és derűsek maradjunk
 a közös hitben,
 Jézus Krisztus
 megtartó erejében —
 mindörökké!

Ámen.”

Ábel a rengetegben, az országban és Amerikában

Tamási Áron: Ábel.

Trilógia.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2005

Tamási Áron *Ábel* című trilógiája került kezembe. A könyv a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában látott nyomdafestéket szép kivitelezésű keménykötésben 2005-ben. Tudnunk kell, hogy 1990 óta ez az első erdélyi kiadása az Ábel-trilógiának.

Az író a harmincas évek elején jutott alkotó munkájának csúcsára. Ekkor születnek legszebb novellái, regényei, népi játéka. Regényei közül kiemelkedő alkotás az Ábel, mely humor, vidámság és játékosság egész sorozata. A trilógia három jól kidolgozott részből áll: *Ábel a rengetegben*, *Ábel az országban* és *Ábel Amerikában*.

A trilógia első része nyitány, talán mély pillére egy életműnek. Nem lenne helyénvaló kétségbe vonni a regény eredetiségét. Nem is a könyv modellje a lényeges, hanem az, hogy mennyit adott hozzá saját egyéniségéből. Szakállas Ábelben egy valódi népi hős tűnik fel, aki minden helyzetben megtalálja magát s nagyon jól tudja, mit miért cselekszik.

A városban alakja kissé elvékonyodik, Izsák József irodalomtörténész szavaival élve „fennakad a kalandok pókhálóján”. Amerikában viszont feltárul előtte a nagyvilág, a modern kapitalizmus fellegrája, a szegénység, a nélkülözés, a munkanélkültség, a faji megkülönböztetés s nem utolsósorban a gyökértelenség rettenetes érzése.

Ábel a rengetegben — a cím ellenére — nem valamiféle robinzonád — állapítja meg Dávid Gyula. „Ábel kiköltözése a havasra nem elszigetelődés a társadalomtól, hanem olyan keretet teremtő lehetőség, amelyben sorra megjelennek már (...) a társadalom későbbi erői: a tőke és a munka, a hatalom és a kiszolgáltatottság, az ember és a természet ellentmondásai. A helyzet, amelyben az író hőst, a gyermek Szakállas Ábelt mozgatja, nyilvánvalóan jelképes, de csak azért, hogy könnyebben elvezessen rajta keresztül a valósághoz.”

Nem véletlen, hogy éppen az Ábel-trilógia hozta meg számára a várva várt irodalmi elismerést, sikert. A könyv első személyes elbeszélő formában vetíti elénk a tizenöt éves erdőpásztorrá lett Ábel kalandjait. A hős bár nem titkolja, hogy kissé fél, mégis nagyszerűen meg tudja játszani a határozott, bátor embert, aki soha senkitől meg nem hátrál. Úgy érzi, az élő természet felszárítja könnyeit és komoly bátorságot kölcsönöz neki. Mindig saját belátása szerint cselekszik s emellett rendkívül jó lelkű. Irodalmi érdeklődése nagyon hamar felbukkan. Munkáját becsületesen végzi, mindig komoly és segítőkész. Megtalálja a közös hangot szüleivel, a bankigazgatóval, a pénztárossal, a huncut kereskedővel, a szerzetesrend főnökével, a csendőrrel, az okirathamisító Fuszulánnal. Addig meg nem nyugszik, míg leleményességével, ügyes találékonyságával fölül nem emelkedik vitapartnerein. Még a bankigazgatót is meg tudja nevetetni bájos humorával.

A hős szüleivel szemben nagyon tapintatos. Úgy meséli el a vele történeteket, hogy azok ne fájjanak édesanyjának.

Roppant igazságszerető, a rablókat azonnal a törvény kezére akarja játszani. Tudta, érezte, hogy szinte minden embernek örködni kell a világ rendje felett. Tudta azt is, hogy a gazságokat kendőző ember maga is gonosztevővé válik. Szívén viseli a szegények sorsát, hisz maga is megtanulta még idejében, mit jelent a nélkülözés. Ezért is határozza el édesanyja sírjánál, hogy mindig mindenütt „a szegények és elnyomottak zászlaját” hordozza.

Nem veszíti el talpraesettségét, furfangosságát, leleményességét akkor sem, mikor a városban próbál szerencsét. Nem hiába nevezik „szikrafeleselésnek” Ábel gyors és ügyes válaszait. „Miként az állatnak a körmeivel s fogával kell harcolni, azonképpen az embernek az eszivel” — vallja. Belső függetlenségének megvédésében leghatásosabb fegyvere humora. E humor lényegéről maga Tamási Áron így ír egyik cikkében: „Valami furcsa, titokzatos szellem talán, mely emberben és tájban egyformán benne van itt. Mert mindig hirtelen csillan fel a szóban és a levegőben, felhők egén és szemekben. Jön váratlanul, mikor nem gondolja senki, rezdül egyet, mint a láthatatlan kristály, de mire utána kapnál az értelmekkel, már csak állasz tanácstalanul és látod, hogy minden új színben és új hangulatban veszen körül.”

Nem akar megalázkodni még saját édesapja előtt sem. Bár talán ő az egyetlen, akivel szemben a feleselésben kissé alul marad. „Másnap reggel ő ébresztett fel engem. Egy kicsit falszínű volt és szomorkás, de azért rossz kedvet nem mutatott.

— Szereted-e a tavaszt? — kérdezte.

— Én igen, kivált télen — feleltem.

— No, akkor kelj fel, mert idebent tél van, de odaki tavasz.

— A nap mit csinál?

— Fenekedik a hideg ellen.
 — Hát a rügyek?
 — Vakarnak a nap felé, s ha a fák nem fognák, beléfutnának.”
 Kiváló humorérzéke akkor sem hagyja cserben, mikor a szerzetessel beszél.
 „Meg tudnád-e mondani, hogy ki az Anyaszentegyház feje?
 — Nem az, amelyik látszik, hanem másik — feleltem.
 Ettől igen megriadt nyilván, mert utána azt kérdezte:
 — S a szállásod hol van?
 — Amióta Ádám kiűzetett a paradicsomból, — feleltem — azóta az embernek nincsen szállása.
 A barát valamit gondolt, egészen felhagyott a kérdezgetéssel: inkább megölelt engem és azt mondta:
 — „Nagy bölcs vagy, Ábel!”
 Derű, józan ítélőképesség, bölcs előrelátás jellemzi végig hősünket. Szabadság- és igazságszeretete mellett Ábelt tudásszomja, munkaszeretete, megismerés- és felfedezés vágya teszi igazi hőssé. Schol sem hagyja el optimizmusa, igaz hite, kiegyensúlyozottsága mindvégig hű társai maradnak.
 A trilógia végén Ábelt egy néger vezeti rá arra a gondolatra, amelyet megszívleendő tanulságként könyvelhet el minden olvasó.
 „— A maga lelke most tiszta: mondja meg tehát nekem, hogy mi célra vagyunk a világon?
 A négernek megmerevedett egy pillanatra az arca, majd hirtelen kacagni kezdett, s kacagás közben folyton azt mondta:
 — Furcsa, furcsa, furcsa.
 Aztán ismét megmerevedett az arca, mélyen a szemembe nézett és így szólt:
 — Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne.”
 Tamási Áron e szentenciát saját életével pecsételte meg.

Wass Albert sorsa és pályája

Wass Albert.

Sors és pálya.

Összeállította, szerkesztette: Nagy Pál.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, 2005

A Wass Albert *Sors és pálya* című publicisztika-kötet a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában látott nyomdafestéket 2005-ben. A kötetet összeállította és szerkesztette Nagy Pál. A szerkesztő hatalmas munkát végzett. Fáradhatatlan és szorgos gyűjtőmunkájának köszönhetően jelenhettek meg a versek és a hagyatékban maradt anyagok. Nagy Pál Wass Albert elbeszéléseit, novelláit, karcolatait, emlékező írásait gyűjtötte egybe a korabeli folyóiratokból.

A könyv önéletrajzzal kezdődik. Mondhatnánk azt is, hogy Wass Albert a legrosszabb korban élt: 1908–1998. Grófi családja még abban a nehéz időben is biztosította számára a tanulást. Átélt mindkét világháborút és mindkettő mély sebet hagyott lelkében. Megismerte, mit jelent idegennek lenni otthon, és mit jelent az önként vállalt

száműzetés. Volt zászlós, de volt tábornoki szárnysegéd. Tagja volt számos irodalmi körnek és közölt számtalan lapban. Megismerte a Vasgárdát és az orosz „felszabadítást”. Időközben számos sikert aratott mind elbeszéléseivel, mind regényeivel. Nem vetette meg a munkát. Volt éjjeliőr, de volt a Szabad Európa Rádió munkatársa. Volt katonai kiképző és egyetemi tanár. Megalapította az Amerikai Magyar Szépművészeti Céhét, megkapta a Templomosok és Szent László lovagrendet. Ő az Erdélyi Világszövetség első elnöke. Világi lelkészként is szolgált. Jelmondata: egy összekuszált világ emberiségének lelkiismerete vagyok.

A kötet második része a Wass-Kor. Itt leírja a körülvevő tájat, a szegény falusi kunyhóktól a valamivel szebben kinéző házakig, de számára ez csodavilág. Megtaláljuk a grófi család összekuszált és bonyolult fáját. Siemers Ilona jegyzete színes világot mutat be, az akkori nemes és arisztokrata világ életét, mulatságát. Gr. Wass Endréné naplótöredéke a menekülést írja le. Menni vagy maradni? Szinte nem lehet eldönteni, az emberek csak sodródni. Sok a rablás, a kosz és nélkülözés, de egy a fontos: a lét. Itt megjelenik Tamási Áron is, mint jó barát. Szabó T. Ádám Wass Albertné Siemers Éva alakját nem mint felsőbbrendű arisztokratát mutatja be, hanem mint igazi hús-vér embert, aki nem csak mellét döngeti magyarságával, de tesz is valamit népéért.

Pomogáts Béla, a Magyar Írószövetség egykori elnöke beszámol Wass Albert évtizedeiről, felsorolva regényeit, íróársait, kik azonos hangulatú munkákat közöltek. Wass Albert írásai két részre oszlanak: a háború előtti időre, valamint alattira és az emigrációban születetteknek. Káli István ragyogó szavakban foglalja össze Wass Albert sok szép elbeszélését, regényét. Szinte utánozni sem lehet. Megértéssel beszél az írások hangulatáról. „Hont foglalni alkalmas a kard, s annak védelmezésében is hasznos. Megtartani a hont azonban csak kaszával lehet. Kaszával, ekével, izzadságos, becsületes munkával, mert hont veszjejt, ki másra bízva a munkát.” Wass Albertnek sikerül egyenlőséget tennie a fasizmus és a bolsevizmus között, írja. Csak a rest elégedetlen, a tehetségtelen irigy, a gyűlölködő akar ölni, hogy elvegye másét. Jelszó és zászló alatt fosztogat és öl. Hatalmas munkásságáért posztumusz 1999-ben megkapta az Örökség-díjat. Amint Nagy Pál írja, Wass Albert a Mezőség elkötelezett írója és ehhez marad hű egy életen át. Pályakezdő verseiről, regényeiről olyan híres írók, kritikusok mondtak véleményt, mint Dsida Jenő, Szabédi László, Kiss Jenő stb. Az ifjú gróf versekkel indult el alkotói pályáján, az *Ifjú Erdélyben* (1924). Halk és bánatos írásai vannak, írja Dsida Jenő. Jellemző rá az „erdélyi ború”. Nehéz lenne leírni sok-sok elbeszélését és annak kritikáját. Tehetségét elég azzal alátámasztani, hogy a Kemény János báró várkastélyában évente összegyűlő Helikon íróközössége 1936-ban tagjának fogadja. A Mezőségnek kevés írója van. Most Makkai Sándor nagy regényével, a *Holt tenger* cíművel (1930), majd Nyíró József *A néma küzdelemben* (1944) ábrázolja a Mezőség romlásának valós okait. A Mezőség szórványába szorult elárvult magyar népnek igaz történetét tükrözi Sütő András az *Anyám könnyű álmot ígér* című naplóregényben. A kommunista Nagy István bár viszolygott a grófok és bárók irodalmi és politikai vezérkedésétől, mégis ott van Vasasszentgothárdon, a tárgyaláson, ahol a falusi birodalmi kiszállásokat tárgyalják. Wass Albert írói magatartását egyik novellájának címével, „Hűség bilincseben”-nel jellemezhetjük. Wass Albert útja az egyetemes magyar nemzet valódi útja.

Balázs Ildikó megpróbálja felkutatni Wass Albertet, mint író, az antológiákban. Az ESzC-nek a Révai irodalmi intézettel együttes kiadásban megjelent *Séta bölcsőbelyem körül, Erdélyi képeskönyv* című kiadványa. Itt szerepel Wass Albert, mint helikoni tag. *A gróf ud-*

varháza dombon c. rajza művészi. Láthatók a lankás oldalak, kopár dombok, a lassú nyugalom, a föld és ember összetartozása, a csillogó tavak, barna szántások, széles legelők és az elmúlásra emlékeztető temetők. Hasonló válogatás az Erdélyi elbeszélők válogatott munkái. Itt jelenik meg Wass Albert *Az új pap megérkezik* című elbeszélése. Egy dokumentum értékű emlékkönyv az Erdélyi hírmondók, ahol két mesternovellája szerepel. Ez egy felolvasó körút. Az egyik *János története*, a másik *Az öreg Jóska*. Utoljára 1944-es kiadványban szerepel a Magyar Irodalompartoló Társaság évkönyve. Szinte lexikoni címben szerepel. Szokolczay Lajos írja, hogy Wass Albert életében 3 verseskönyve jelent meg: *Virágtetés* (Kolozsvár, 19247), *Fény a hegytetőn* (Kolozsvár, 1928), *A láthatatlan lobogó* (Florida, 1969). Összegyűjtött verseit, *A bujdosó imáját* 1998-ban a Püski Kiadó gondozta. Legsikeresebb verse az *Üzenet hazra* (Bajorerdő, 1948).

Az is megtanulta Erdély nevét, aki azt sem tudta, hol van a térképen. Mégis nem ismertek versei, sőt kimaradtak az antológiákból. Például Jancsó Elemér *Az Erdélyi magyar líra tizenöt éve* című tanulmányában 1934-ben meg sem említi. Dsida hangulatos és rokonszenvesnek találja verseit, néha azt állítja róluk, hogy plágium: *Őszi csokor* című versében mintha Áprilyt utánozná. Wass Albert I. és II. kötete között nincs fejlődés. Költészetében a változást az emigráció hozza. Ami, mint költőt, meg fogja őrizni, az az *Üzenet hazra* című verse.

A szív megkapta a sorstól a hazatérés legnagyobb ajándékát — írja Tamási Áron (1942). Az 1948-as *Ember az országút szélén* című regényében — „A hivatalokat Budapest-ről osztogatták... Csupa rokon kötelék vagy barát. Mint juhnyáját vették át”. Kultúrát hoztak Kolozsvárnak, csapnivalót. A *Jönnék!* című regénye tükrözi azt az időt, Kiss Jenő kitűnő könyvként méltatja. Véralázító jelenetek vannak benne. Kisebbségellenes politika, korrupció, közéleti balkanizmus, házkutatások, kényszermunka, birtokok felgyűjtása és kifosztása. Az egyszerű nép csak így kommentálja a bejövételt: Tőlem jöhet, aki akar. Tudom, hogy sem a kaszát, sem a gereblyét nem veszi ki a kezemből... A valamikori hivatalnokok, oroszlanok mind szelíd báránnyá váltak. Mind csupa jó ember lett. „Erdély bajvívó magyarjai... szorítsátok egymás kezét... mert a történelmi kereke gyakorta fordul...” Feketelistára kerül. Bujdosni kényszerül. 1952-ben sikerül az Egyesült Államokban letelepednie. De megmarad erdélyi írónak, tanúsítják könyvei: *Ember az országút szélén*, *Tizenhárom almája*, *A funtinelli boszorkány*. Bejárta a muszka földet és látta az orosz bevonulást. A katona mind egyforma, mondja. Hol a román, hol a magyar „gyűjtötte össze”, amit csak tudott. Egy cél maradt, túlélni az apokalipszist. Ezüst szárnyú gépek szórják a röpcedulákat és a bombákat. Felmerül az egyéni és kollektív felelősség. Nem tűri a hazugságot.

Fábián Gyula írja: 1945 legszomorúbb éve talán, egy huszártiszt vezeti katonáit határon túlra és nem tudja, hogy 53 évre. „Magyar vagyok, mezősegi, erdélyi...” És mégsem kell a magyaroknak. Talán pont azért, mert arisztokrata nemes, melyet Szent Lászlótól nyert családja. Bármit rejtettek az erdélyi hegyek, legdrágább kincs az ember.

Szűcsné Harkó Enikő megpróbálja megértetni az olvasókkal az emigrációt, mely több hullámban zajlott le. Odakinn sokan nem is akartak irodalommal foglalkozni. Voltak, akik idegen nyelven írtak tovább (Jászi Oszkár, Rónai Pál, Kerényi Károly). 1944-ben egyesek visszatértek, mások akkor távoztak. Sokan 1956-ban hagyták el a házat. A kivándorolt írók társaságokat, csoportosulásokat hoznak létre. Az 1945-ös csoporthoz tartozik Wass Albert és erdélyi maradt mindenütt. Az Egyesült Államokban újságot, folyóiratot szerkeszt, eszmei irányítója a nyugati magyar irodalomnak. Alig tudják fenntar-

tani a lapot. Mindössze 700 előfizető van. Útjára indítja a *Hungarian Package* könyvsorozatot. A félrevezető bécsi irodalmat óhajtja korrigálni. Kiizzadtak 24 angol nyelvű könyvet 2000 példányban, melyek a folyóiratok nevét változtatva sem nagyon kelendők. Mindenütt ott van, ahol tehet valamit a magyarokért. Lelkén viseli a trianoni széttépett ország idegenbe kerülő magyarságának sorsát. Ezzel még az Egyesült Államok elnökéhez is fordult. Több mint harminc lapban publikált. A nagy távolságok dacára (Kanadától Dél-Amerikáig) megpróbálja összefogni a kinn élő magyar írókat. Írásai nem jutottak el azokhoz, akikről, akiknek és akikért íródtak, mert „hazaárulónak” lettek nevezve. Wass Albert már itthon is nagy írónak volt elismerve, kinn hatalmassá tette a sors.

Dsida így ír *A fenyő a hegytetőn* című kötetéről: „Nem mély, nem elragadó, halk és bánatos.” Szabédi László a *Farkasveremről* szóló kritikája nem éppen hízelgő. Szinte úgy tűnik, gyűlölet az, amit leír az arisztokráciáról. Kiss Jenőnek teljesen más a véleménye a *Farkasveremről*. Mikszáthhoz, Tamásihoz stb. hasonlítja, akik valósággal kiszabták a térképről a területet, melyről írnak. Pont úgy, mint Wass Albert a Mezőséget, hisz ott született és ez természetes. Schöopflin Aladár az írókat realistának látja, aki egy társadalmi osztály pusztulását látja. A mezőségi tájat sivárnak látja. Nem tölti meg romantikával, mint Jósika. Kádár Erzsébet *Csaba* című regényéről így vélekedik: „Szomorú e Gyermekek, aki nem érti, mint jelent elveszteni a hazát”. Neve szinte jelkép, Csaba királyfié, de ő nem a csillag ösvényén jön segíteni népet, hanem iskolát épít. Kiss Jenő *Jönnek* című regényéről tárgyilagosan ír: Megjegyzni, hogy az ember teljes lelke beleremeg, miközben olvas.

Thurzó Gábor a *Mire a fák megnőnek* című regényéről így vélekedik: „Kellemes, szórakoztató. A bujdosásból visszatérő házaspár csak puszta falakat talál és újból nekiáll felépíteni az otthont. Az író ébren tartja a figyelmet. Írása színvonalas, izléses. Figurái nem rendelkeznek sokoldalúsággal. A történet álló, mozdulatlan és mégis szórakoztató”.

Beke György a *Halálos ködről* így ír: Olyan izgalmas regény, mint egy bűnügy, amely nyomozása logikára épül. A szálak Erdélybe vezetnek.

Nagy Pál valóban az emlékek ösvényén halad. Hol verseiről, hol regényeiről ír, közben átszövi az író életrajzával. Demény Péter *A kard és kaszáját* mitikus regénynek nevezi. Egy „honfoglaló” Buzát család történetéről szól. Az öreg Buzát bölcsessége az, hogy a karddal faragott virágot egy másik kard ledöntheti, de az ekével faragottat nem.

Wass Albert ledöntése emléklappal kezdődik 2001-ből. Hamvainak egy részét a Kelemen-havasok őrzik, míg másikat a marosvécsi várkert. Mellszobra megtalálható Szászrégenben a róm. kat. plébánia udvarán. Holtmaroson a református templom udvarán. Személye és szobra körül kirobbant a botrány. A román kultúremlékek egy része védte, de sokan támadták és háborús bűnösnek nevezték. A legnagyobb szégyen az, hogy a Magyar Állam sem fogadta vissza azt az embert, aki Széchenyi után a legnagyobb magyar volt. Az olvasók „rehabilitálták”. Sylvester Lajos a legolvasottabb írónak nevezi. Kemény János báró 1971-ben halálával hazakerült a Vécsi Várkertbe. Tömeg kísérte útjára. Nem kellett titkon hazahozni, mint később Wass Albert, aki nem jöhetett haza, mert Kolozsváron halálra ítélték. Kifosztották vagyonából. Még arra is gondoltak, hogy ott kinn a száműzetésben is orvul megöljék. Szándékosan álhíreket terjesztettek, hogy megkeserítsék kinti életét is. Szobrait még ma is le akarják dönteni...

Ima Erdélyországért

Beke Sándor: Ima Erdélyországért.

Költemény.

Székelykapu Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2005

Beke Sándor *Ima Erdélyországért* című kötete a székelyudvarhelyi Székelykapu Könyvkiadó gondozásában látott napvilágot 2005-ben, Péter Katalin illusztrációival.

Már régóta tudjuk, hogy Beke Sándor Isten és a szülőföld szerelmese. E két szerelem egybeforr egyetlen álló költeményben. Az általa imádott, mindenható Úrhoz imádkozik s imádságának tárgya nem más, mint szülőhazája, Erdély.

A vers első részében megjelennek a zöld helikopterek a fehér templomok felett, míg a költő egy „imafülkében” esdekel az Úrhoz, s szíve égő csillagként sziporkázik. A költő nemzetének szószólójaként jelenik meg, és buzgón, igaz hittel, bizalommal képviseli Isten színe előtt az erdélyi magyarságot:

„könyörögj miértünk,
Uram,
hogy gyógyuljon be a
magyar seb
ahol kinyílt,
hogy a szó
szurok-földeken meggyuladjon.”

Az irodalmár szíve fájdalemak közt dobog, amikor a „magyar seb” begyógyulásáért imádkozik. Nem csoda, hogy a „tüntető magnóliák”-at susogásra szólítja fel:

„ó,
magyar betűkre csucsorodott
gyermekszájak,
ó,
tüntető magnóliák,
susogjatok,
mint a Kárpátok s a Tátra fenyői,
mint a bácskai
veres füvek,
mint az ungvári végeken
a kikelet hangja.”

A költő mindenekeelőtt a magyar szóra hívja fel más nyelven beszélő európai barátainak a figyelmét:

„mi lenne,
ha a szó,
a megszokott,

az a velőkbe szivárgott
 édesanyátok szava
 úgy muzsikálna,
 mint egy föl nem hangolt
 hegedű
 vagy hárfa...”

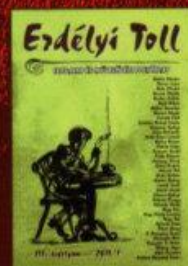
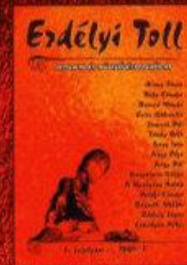
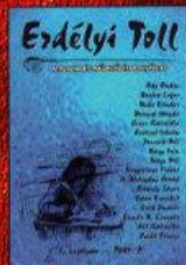
Beke alázattal, esdve imádkozik a magyarság életéért, sorsáért, megmaradásáért. A megszokott módon Jézus Krisztushoz, Isten egyszülött Fiához, mint közbenjáróhoz fohászkodik, hogy ő könyörögjön a mennyei Atyánál a magyarság érdekében. Tisztában van a jézusi szentenciával: „Valaki azért vallást tesz én rólam az emberek előtt, én is vallást teszek arról az én mennyei Atyám előtt: Aki pedig megtagad engem az emberek előtt, én is megtagadom azt az én mennyei Atyám előtt.”

A költő imádsága néhol a szeretet jegyében történő számonkérés is:

„Isten fia,
 Jesus Nazarenus Rex ludaeorum,
 miért
 e megbontott rend,
 miért e köd,
 a köd szava,
 megint
 hallszik a rémes földkiáltás,
 zúg a békétlen nyelv éjszakája...”

Beke Sándor a magyarság bűneinek feloldozásáért könyörög, hogy még a tüntető magnóliák is magyarul loboghassanak „mint a Kárpátok vagy a Tátra fenyői”, vagy „mint a bácskai / véres füvek,”

„mint az ungvári végeken
 a kikelet hangja,
 mint begyulladt garatok
 fölsebzett kiáltása,
 mint a legeslegelső szó
 a tulipános bölcsőben,
 Munkácson vagy Besztercebányán,
 Ungváron vagy Kolozsváron.
 Lobogjatok
 tisztán,
 ti szűz,
 ti hazátlan,
 ti békésen tüntető magnóliák!”

2016-ban megjelent

Beke Sándor

Erdélyi Toll – az egyetemes magyar irodalom és művelődés szolgálatában

**Beszélgetés sajtómunkatársakkal,
szerkesztőkkel, írókkal, költőkkel,
irodalomtörténészekkel, egyetemi tanárokkal
az Erdélyi Toll öt éves évfordulóján**

**Albert-Lőrincz Márton • Barabás István
Barcsay Andrea-Krisztina • Bertha Zoltán
Bodó Márta • Brauch Magda • Buksa Éva-Mária
Csatáné Bartha Irénke • Demeter Attila
Fülöp Kálmán • Józsa Miklós • Kiss Lehel
Málnási Ferenc • Nagy Székely Ildikó
P. Buzogány Árpád • Pomogáts Béla
Szekeres Lukács Sándor • Tar Károly**

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó